د کلیو بیا رغونې او پرمختیا انستیتیوټ

د کلیو بیا رغونې او پراختیا وزارت انســـتیتیوټ د یوه علمي او اکاډمیک بنســـټ په توګه د خپل تطبیقي او ســـتراتیژیک پلان پر بنســـټ د کلیو بیا رغونې او پراختیا وزارت له تګلارې ســـره په همغږۍ فعالیت کوي.

چې د سروې، څیړنې، پلټنې، اطلاعاتو خپرولو، د کلیوالي ټیکنالوژیو دودول، د کلیوالي شوراګانو وړتیاوې لوړول او د یاد وزارت او اړوندو سکتورونود خدمتونو وړاندې کولو اغیزمنتیا زیاتول او په اړه یې ولسي غبرګون له اړونده ادارو سره شریکول د ټولو ولایتونو په کچه ددغه انستیتیوټ موخې دي.

دغه انستیتیوټ په ۱۳۳۳ ل کال کې د ګلزار ښوونیز مرکز په نامه یادیده او بیا په ۱۳۳۵ م کال د کابل په چهار اسیاب ولسوالۍ کې د هند او نورو مرستندویو هیوادونو په مرسته د کلیو د پراختیا د ښـــوونیز مرکز په نامه یاد شـــو ددې مرکز موخه هم د کارکونکو روزل و چې په کلیدي وزارتونو کې د کلیو د پرمختیا په پروګرامونو خپل اغیز جوت کړي.

په ۱۳۵۲ ل کال کې دا مرکز د کلیو د پراختیا انستیتیوټ په نامه وبلل شـو چې د کلیو د پراختیا په برخه کې د لیسانس او ماسترۍ په کچه زده کړې ورکړي او د کلیو پراختیا د پروګرامونو د ارزونې په برخه کې کار وکړي، خو د کورنیو جګړو او د وزارتونو په تشـــکیلاتو کې د بدلونونو له کبله انســـتیتیوټ ونه توانید چې خپل پرمختیایي پلان پلی کړي او په پای کې د کلیو د بیارغونې او پراختیا په بیلو ریاستونو وویشل شو.

د دې انستیتیوټ دویم ځلي بنسټ د اسلامي جمهوري دولت تر جوړیدو وروسته کېښودل شو چې د اسیا او اقیانوسیه (CIRDAP) هیوادونو د اړیکو د مرکز په توګه یو انستیتیوټ ووسي افغانستان یې په ۱۹۹۵ م کال کې غړیتوب اخســـتی دی، چې د کلیو د هر اړخیزې پرمختیا Comprehensive Rural Development) د تګلارې له مخه د وزارت د ســتراتیژۍ د پلي کولو د وړتیاوو لوړولو او تحقیقاتي پروګرامونو د پلي کولو په موخه د یو اکاډمیک بنسټ په توګه کار وکړي.

اوسمهال دا انستیتیوټ د خپل پنځه کلن ستراتیژیک پلان په رڼا کې د (پلټنو،سروې، تخصصي او مسلکي ښوونو، د کلیوالي ټیکنالوژئ د پارک، بورسونو، فیلو شیپونو او د معلوماتو د تکثیر) او همدا راز (د ښځو توانمنولو، چاپیریال ساتنې، له اداري فساد سره د مبارزې، له پیښو سره د مبارزې او د سیمیزو او نړیوالو همکاریو) په برخو کې کار کوي.

څیړنه او سروې ددې ادارې له کلیدي برخو دي او موخه یې د کلیو د پرمختیا د سروې ګانو، تخنیکي مطالعاتو، څیړنیزو او علمي پلټنو پلي کول دي چې اغیز یې ګټور او پایدونکی وي. دې برخې تر اوسه ۸ سروې ګانې تر سره کړې دي او یا یې د هغو په پلي کولو کې تخنیکي مرسته کړې ده چې د ډیرو بې وزلیو کورنیو سروې TUP یې د بلخ په څلورو ولسوالیو کې د MISFA & WB، د عمومي دفتر په مرسته او د وچکالئ په ۳۴ ولایتونو کې د ناوړو اغیزو سروې، د پوهنې وزارت د معلوماتي سیستم ارزونه، په شپږو ولایتونو کې د کلیو بیا رغونې او پراختیا وزارت د پرمختیایي پروژو د لومړي پړاو د لاس ته راوړنو د ارزونې سروې، د لیتاکا پروژې مقدماتي سروې، د AREDP پروګرام مقدماتي سروې، په ۳۴ ولایتونو کې د افغانستان بانک مقدماتي سروې، په ۲۸ ولایتونو کې د کلیو بیا رغونې او پراختیا وزارت د پرمختیایي پروژو د ددویم پړاو د لاس ته راوړنو د ارزونې سروې، په ۲۸ ولایتونو کې د سپما د ګروپونو د مالي پایدارئ سروې د WEERDP پروګرام له خوا همدا راز د کوکنارو کښت او بدیل نباتات یې کتاب په دوو ژبو (پښتو او دري) او د کلیو د پرمختیا سکتور په برخه کې یې ۱۸ علمي مقالې تدوین کړې دي.

مسلکي زده کړې چې موخه یې د بشري سرچینو تخصصي او مسلکي وړتیاوې لوړول دي چې د کلیو پرمختیا په برخه کې اغیزناک او پایدونکي خدمتونه تر سره شي، په دې موده کې یې د څه باندې ۲۰۰۰ کسانو لپاره ۴۵ ښوونیز کورسونه تر سره کړي دي چې ۴۵ سلنه ګټه اخستونکې یې ښځې وې. (د مدیریت او مشرتابه کورسونه، همغږي او مفاهمه، څار او ارزونه) همدا راز په ۱۹ ولایتونو کې د وزارت د ۱۷ مرکزي ریاستونو د ۷۲۴ کسانو ښوونیزه اړتیا ارزونه، د سویلي

کوریا د کاري کومیټې ماډل (نوی کلیوال حرکت) د پوهاوي کنفرانس یې جوړ کړی او دا پروګرام یې د پروان ولایت په دوو کلیو کې پلی کړی.

د کابل په ده سبز ولسوالۍ کې په ۲۴ جریبه ځمکه کې د کلیوالو خلکو د پایدونکي اقتصاد د ښه کیدو په موخه د کلیوالي ټیکنالوژیو څخه کار اخستل بنستیز کول. دې څانګې له دودیزو صنعتګرو څخه د معلوماتو ټولو په موخه د هیواد په ۲۱ ولایتونو کې سروې کړې چې په پایله کې یې ۱۰۰ ډوله بیلابیلې ټیکنالوژۍ په نښه شوي او په (رهنمود تکنالوژی های روستایی) کې چاپ شوې دي سربیره پر دې د کلیوالي ټیکنالوژۍ د پارک ودانۍ یې جوړې او سنبال کړې دي.

چې ۴۶ ډوله کلیوالي ټیکنالوژۍ په کې نندارې ته وړاندې کیږي همدا راز په کې د کلیو پرمختیایي شوراګانو غړو او متشبثینو ته د پوهاوي غونډې هم جوړیږي.

همدا راز انستیټیوټ د کلیو بیا رغونې او پراختیا وزارت د کارکونکو د وړتیاوو لوړولو په موخه د لیسانس فوق لیسانس او ماسټرۍ په برخه کې بورسونه برابروي چې تر اوسه ۵۰۰ کارکونکو ته په کورنیو او بهرنیو پوهنتونونو لکه (جاپان،سویلي کوریا او هندوستان) کې دا اسانتیا برابره شوې ده چې ۲۱ سلنه یې ښځې وې)

د معلوماتو خپرولو په برخه کې د کلیو بیا رغونې او پراختیا وزارت پر اړه د عامه پوهاوی او په وخت د معلوماتو رسولو دنده لري. همدا راز یې د کتابونو ټولولو کمپاین تر سره کړی او له دې لارې یې ۶۰۰ کتابونه ټول کړي، د پنځو کالونو ګزارشونو او راپورونو چاپول، د کتابونو ۳ ننداړتونه جوړول، په بیلابیلو موضوعاتو ۳۳ علمي سینارونه، ۸ لنډ مستند فلمونه، تصویري کلیپونه او مهالنۍ، (پښتو، دري، انګلیسي) ددې څانګې له لاس ته راوړنو دي.

د کلیو د پرمختیا انستیټیوټ ژمن دی چې د شته امکاناتو او د وزارت د مشرتابه په ملاتړ او بشري ځواک سره د کلیو د پرمختیا په برخه کې ژور او ګټور بدلونونه رامنځ ته کړي. دا اداره مکلفه ده چې د خلکو د پوهاوي کچه لوړه کړي، د سروې او څیړنې په پایله کې د خدمتونو څرنګوالی ښه کړي، مسلکي او تخصصي تعلیمات او زده کړې ورکړي، کلیوالي ټیکنالوژي پیاوړې او دود کړي، د بورسونو اسانتیاوې رامنځ ته کړي او پر وخت معلومات خپاره کړي.